

ממלכת החשמונאים החזיקה מעמד פחות מ-100 שנים - ובתוכן שינתה פניה מקצה לקצה

„וירץ בחמתו אל האיש וימיתוהו...“

הסיבה השלישית לפופולריות: כמו כמה חגים אחרים, הפך היום חג־החנוכה חג לילדים. יעידו על כך שלא רק הפסטיבלים של שירי הילדים, ההולכים ומתרבים מדי שנה, אלא העובדה שדוקא בחג זה מרגישים רוב ההורים בישראל את עצמם מחוייבים, הינוכית ור־מישפחיתית, לקיים מיצוות הדלקת נרות ולשיר שירי־החנוכה עם ילדיהם. גם לכופרים המיקצועיים שבתוכנו קל יותר להזדהות עם אופיו הלאומי, כימעט הלאומני של חג־החנוכה.

אלא שגם כאן אנו עושים את מלאכתנו קלה. אם אומנם ניתן לייחס לחג זה משמעות לאומית, הרי שומה עלינו שלא להסתפק באמת היסטורית חלקית, המתבלטת באגדות ציוריות ומרתקות. אם אכן יש מקום להשוואות בין או היום, הרי חובה עלינו להתעמק לא רק בהתהוותה של ממלכת החשמונאים, אלא ביתר שאת, בהמשך התפתחותה של ממלכה זו. זו היא רק דוגמה אחת מיני רבות לקושי שבו נתקל האדם המודרני בנסיונו להתמודד עם הדתות הפולחניות על כל מרכיביה. לרוב אין אנו מצויידיים ביכולת לסגן ולהפריד בין הפרוש המגמתי, ההשמטה המגמתית או התוספת המגמתית, ובין הגרעין היסודי של ההתפתחויות שהיוותן.

משום־כך אנו מזדרזים לעיתים קרובות לשפוט את מורשת ישראל לחובה, מה גם שברוב המקרים

הג־החנוכה הוא אחד החגים הפופולריים ביותר בלוח־החגים העברי.

ראשית משום שבתפוצות הוא היה ונשאר, בזכות עיתו, התשובה היהודית לחג הנוצרי החשוב ביותר, הוא חג־המולד. עד־כדי כך, שבחלקים של מנהטן, שבניו יורק מקפידים מדי שנה שבקישור טי הרחוב לקראת חג־המולד יהיה מיספר החנוכיות שווה למיספר הכוכבים ועצי־האשוח הנוצריים. גם המינהג של דמי־החנוכה, ש־מקורו היהודי מפקפק למדי, בא

מאת

הרב עדי עשבי

לפחות את ילדי־ישראל בתפוצות על מתנות חג־המולד, שמקבלים חברים הנוצריים. בעוד האחרון נים זוכים לקבל מתנות בערב אחד בלבד, יכולים הראשונים להתפאר בשמנה ימי־מתנות רצופים.

סיבה נוספת לפופולריות היא שחג־החנוכה הוא החג הלאומי המובהק ביותר, ובתור שכזה התי רחבה משמעותו לאי־ערך עם שיבת־ציון והקמת המדינה. לא קם מנהיג פוליטי בישראל שלא עשה שימוש בצורה זו או אחרת, ב־השוואה שבין דור־המכבים לבין דור מקימ־המדינה וממשיכ־דור

(המשך מעמוד 7)
למיפנה ובין סיעת הצעירים, תבעו באופן אולטימטיבי הקמת ועדת־בורג בת שישה חברים, ביניהם בורג והמר, שתדון בשאלות השנויות במחלוקת. אם לא תוקם ועדה כזאת, איימו הסיעות הקטנות. לא ישתתפו בהצבעה. פירושו של ה־איום: הרוב אני מוכסח לאיש, ואין לדעת כיצד יפול דבר.

השאלות השנויות במחלוקת, ו־העלולות להביא לפילוגה של ה־מפד"ל, הן שתיים. האחת, עניין מישרד הדתות. כאשר נעשתה חלוקת התיקים בממשלת הליכוד, לאחר הבחירות ביוני השנה, קיבל שר־הפנים את תיק הדתות, בתנאי שהרב חיים דרוקמן יתמנה לסגנו. דרוקמן תבע סמכויות של שר, בורג סירב, ודרוקמן התפטר. עכ"ש מיקש בורג להחליף את מנכ"ל מישרדו, גדליה שרייבר, שמונה על־ידי אברה־צירא, ברב משה סלומון, מאנשי סיעת למיפנה. המחלוקת השניה נסובה על ש־טת הבחירות והות המצביעים לוועידת המפד"ל, האמורה להתכנס במאי 1982. כל אחד מהצדדים מבקש להבטיח שהשיטה תהיה נוחה לו.

אלה הן העילות הרישמיות ל־מחלוקת העמוקה. הסיעות הקטנות — המושבים, הקיבוצים, הנשים וסיעת פו, ביקשו למנוע פילוג מיידי, ולכן הציעו את הצעתם להקמת ועדת־הבוררות.

מכירת

יוסף

בהתייעצות שהתקיימה בסי־עת למיפנה התקבלה ההצעה במהירות. לאנשי הסיעה יש אמון בכ־נתן ובבורג, שישבו ב־ראש השולחן. ב־נתן מילמל במהירות את פרטי ההצעה, הוסיף, כמובן, שהוא ממליץ לקבלה למ־רות שאין לו ספק כי סיעתו אינה צריכה לחשוש מהתמודדות גלויה בבחירות. מייד אחריו קם בורג שהבהיר לאנשיו כי „מכירת יוסף“ (בורג) המופיעה בפרשת השבוע („וישב“), לא תעלה בידי הצעיר־ים.

בסיעת הצעירים היו הדברים יגעים יותר. שם משחקים בדמיון קרטיה. לאיש אין ספק כי המנהיג הוא המר, אך גם האחרים רוצים להתבטא. סגן־שר־החוק, יהודה בן־מאיר, אמר כי ההצעה להקים ועדת־בוררות שבה תהיה זכות וטו לכל אחד מן החברים, „אינה מהווה מוצא מן הבעיה, אך מהווה מוצא מן הישיבה.“ בן־מאיר גם אמר: „יכול להיות שנצטרך להחליט ש־נפרדו דרכינו, ואני לא לגמרי נגד זה אחרי מה שראיתי היום.“

המר היה משועשע כאשר דיברו חבריו לסיעה, והפטיר ללא הרף הערו, עוקצניות. כאשר האשים מישהו את הסיעות הקטנות במצב החדש שנוצר, אמר: „אוי ואבוי למפד"ל, לא בגלל הקטנים, אלא בגלל אחד גדול, רמו ברור כלפי בורג, כאשר דיבר מישהו אחר בצורה גלויה מדי על כוונות ה־צעירים, בנוכחות העיתונאים, אמר לו המר: „חלק תחשוב, חלק תגיד.“

למרות המישחקים בדמוקרטיה, היה ברור גם לצעירים כי הם חייבים להסכים להצעה לדחות את ההכרעה בשבועיים־שלושה, אם אינם רוצים לאבד את תמיכת ה־סיעות הקטנות.

נס

חנוכה

אחרי המערכה הראשונה באולם הכניסה, והמערכה ה־שנייה בכינוסים הנפרדים, הגיע תורה של המערכה השלישית ב־דרמה של המפד"ל.

הוועד־הפועל שב והתכנס, כש־(המשך בעמוד 78)

הדרך לאבדון

בתנאים אלה לא אחרה החרות המדינית לבוא, חרות המלוכה ב־התפשטות טריטוריאלית רחבה ככל שממלכת־החשמונאים הפכה מעצמה גדולה יותר, או ראתה את עצמה ככזו. הלכו והשתכחו מניעיו של אבי השושלת.

הקדושה הנצחית לא היתה עוד האינטרס. האינטרסים הרגועים הפ־כו מקודשים.

שמותיהם של יורשי מתיתקו מעידים אולי יותר מכל על דרכם: הורקנוס, אריסטובלוס, אנטיגונוס וכדומה. הכהן היה המצביא ה־נשיא. אנשי־צבא יהודים היו מע־רבים ישירות במאבקי־השילטון ה־פנימיים של מצריים. שיטחה של יהודה הגיע לממדים שלא היו כמותו, מיבצע־גיור המוניים ה־נהלו בקרב העמים הכבושים, ה־נשיא לא מסתפק עוד בתארו והפך למלך. הפער שבין העם ובין בית המלוכה הלך וגדל. הקיצוניות ר־הפירוט בקרב העם החלו מראים ניצניהם.

אלה היו סממניו של סוף קרב ובא. ואומנם, מילחמת־ירושה על כסא המלוכה ביהודה הביאה להת־ערבות ישראל של בעל־הברית, רומי, ולקיצה של ממלכת החש־מונאים ועצמאותה של יהודה, ב־שנת 63 לפני ספירת־הנוצרים.

ממלכת החשמונאים החזיקה מע־מד פחות מ־100 שנים, ובתוכן שינתה פניה מקצה לקצה.

אין כל פלא, אם כן, שחז"ל קבעו כי בשבת־חנוכה יש להפטיר ב־זכריה הנביא ולהדגיש את הפסוק: „לא בחיל ולא בכוח, כי אם ברוחי — אמר ה' צבאות.“ ודי להכימא ברמיזא.

בלעדיים של הקדוש־ברוך־הוא עלי אדמות.

ככל שחלפו השנים נוצר פער הולך וגדל בין מתיתקו, הכהן ה־גדול ומניעיו, לבין ממשיכי דרכו ומניעיהם. מרד־החשמונאים לא היה פורץ מעולם, לולא החמירה הממלכה המתפוררת של בית־סל־בקוס היווני את תקנותיה בתחום חופש־הפולחן ביהודה. לא העצ־מאות המדינית היתה הכוח המניע של הכהן ממודיעין, כי־אם התער־בות השילטון בחיי־הרוח של מיש־פחתו. אחרי שמצא עצמו במחתרת בהר־יהודה, לא נותר לו אלא לצאת, בכורה המציאות, למאבק מזוין. אך גם כאשר תוך כדי־ה־התעצמות היעד משתנה ממודיעין לירושלים, ומחופש הפולחן המק־מי לטיהור בית־המקדש, עדיין מתמצות כל שאיפותיו של מתית־קו יהו בנושא הדתי־פולחני בלבד.

למותר לציין כי הכהן ממודיעין מייצג את המיעוט האיכפתי, מול האדישות המחרידה של הרוב ה־יהודי המתיוון וה„נגרר“, החי את חי־הרגע בלבד.

מניעיו של ממש־דרכו, יהודה המכבי, שהתגלה כמצביא מצטיין, לא הצטמצמו עוד במסגרת שנק־בעה על־ידי אביו. לאור העובדה כי כוכבה של קיסרות רומי הלך ועלה ככל שזה של יוון הלך ודער, מצא יהודה המכבי לנכון לחתום עם רומי, בעלת האינטרסים המוב־הקים באיור, על „מיזכר־הבנה איסטרטגי“. המתמרדים נגד כפייה דתית, הפכו לפתע בעל־יברית מדיניים, ושותפים אפשריים בתה־ליך השתלטות המעצמה הגדולה על האיור.

משמשת היהדות, כאחיותיה, ה־דתות האחרות, כקידום להפור בו בידי המכתירים עצמם כנציגיו ה־

כס, בנבכי נשמתם רואים עצמם כמה ממנהיגי־האומה כחשמונאים לכל דבר.

„ויבוא עד הפיל ויכרע בין ברכיו וידקרוהו...“